

Dilek YÜKSEL

POMPEYİ SEVƏRKƏN

– Mən Pompeyəm! Saçlarında buğda zəmiləri yetişdirən, gözlərində zeytunlara ruh verən, sinəsinin bərəkətiylə tanrılara ölümsüzlük içirən,..

– Mən Pompeyəm! Bədəninin qoxusunda çiçəklər açdıran, ətəklərini yuyan dənizə sahil olan atəşli, gənc qadın.

– Mən Pompeyəm! Bədənində sədaqət ilə xəyanətin birlikdə nəfəs aldığı şəhər, sevdalı olduğu dağın yamacında sonsuzluğa getmək istəyən gözəllər gözəli.

– Və mən Pompeyəm! Min illərdir üzərimi örtən lənətlənmiş külün arxasından sənə səslənirəm...

– Ürəyin oxuduqlarına dözə bilirmi?

Rahib Vita bütün gecəni keçirdiyi yuxusuzluqdan sonra Yupiter məbədinin ortasında dolaşırdı. Aylarla sürən yer sarsıntıları yuxusuz gecələrinin gözətçisiydi. Ayində eləyəcəyi duanı təkrarlayıb əzbərləyərkən küləyin gətirdiyi bənzərsiz qoxunu hiss elədi və sütunların arxasından gələn qadın bilərziklərinin səsinə qulaq verdi. Gələn məbədın ən gözəl rahibəsi kimi tanınan Maximadan başqası deyildi. Bütün gözəlliklər onda qərar tapdığı üçün tanrılar ona bu adı vermiş olmalıydılar.

Məbəd eyni zamanda müqəddəs rahibələrin də yaşadığı yerdə. Romalıların inancına

görə, rahibələrlə birlikdə ola bilən kişilər yarıtanrı sifətini alırdılar. Hər gün yüzlərlə kişi məbədin pilləkənlərinə hədiyyələr qoyur, rahib Vitanı qızıllara qərq edirdi.

– Axşam meydanda keçiriləcək ayində olacağın. Yupiter də belə istərdi.

– ...

– Rahib Vita, eşirdirsinizmi?

– ...

– Biz də gələcəyik.

– ...

Maxima düz üç dəfə ona səsəndi. Rahib bu gözəlliklə nə zaman qarşılaşarsa, dili tutular, qulağı eşitməzdi. İndiyə qədər heç bir kişi onunla olmamışdı. Maximanı bütün kişilərə, hətta tanrılara belə qısqanırdı. Düşündü: «Birdən bir kişini seçər və ya arzularıda, onda neylərdi?»

Dəqiqələr sonra özünə gələndə:

– Rahibələrə gərək yox, məbəddə qalın, – dedi.

Ayində olmaması üçün deyilən bütün sözləri qulaqardına vuraraq geri döndü və getməyə başladı Maxima. Rahib arxasınca baxaraq:

– Bu eşq məni haralara aparar? – deyə bildi.

Daş döşənmiş küçələrin üzərindən yüzlərcə kölgə meydana doğru axırdı. Velovisə (Vulkanları və balıqları idarə edən bir Roma tanrısı) yalvararaq Vezuvinə (Pompey şəhərini yer üzündən yox edən vulkan) qızdıran hər nə varsa, ondan şəfa istəyəcəkdilər. Əvəzində isə möhtəşəm bir məbəd tikiləcəkdə.

Gecə yarısı meydanın da qəlbi tanrı ilə dolmuşdu, səbirsizliklə ayini gözləyirdilər. Ay bütün şəhəri maviyə boyayarkən vulkanın başından duman çıxmırdı, ağzındakı köpükləri püskürtməz hala gəlmişdi. Təzyiqi də düşmüş olmalıydı ki, gün boyu sarsıntı olmadı.

Vita ilə müqəddəs rahibələr meydana yaxınlaşdırdılar. Rahibi, onun arxasında qırmızı, zərif paltar, başında qırmızı çiçəklərdən hörülmüş sədaqət tacı olan Maximanı görən hər kəs səbirsizliklə kənara baxaraq, aciz bir halda əyilir, ya da başını aşağı salaraq susur-

du. Ruhunu vulkanların tanrısı Velovisəmi verəcəkdə? Eşq rənginə bürünmüşdü. Başlarda marağ, meydanda ölüm səssizliyi dolaşarkən rahib Vita:

– Razıyam, yetər ki, heç bir insan toxunmasın, – deyərək mızıldandı.

Müqəddəs rahibələr özəl ayınlar vaxtı tanrıya bəxş olunduqlarına and içərdilərsə, kimsə onlara toxunmazdı. Andını pozmağa cəsərət edənlər isə tanrılar tərəfindən cəzalandırılırdı.

İnsanlar pillələrə düzülərək gözləyirdilər. Pillələrdən tək-tək qalxan rahibələr ən sonda Vezuvinə də içinə alan aypara şəklində düzülmüşdülər. Rahibələrin tam ortasında Maximanı görən Vita necə başlayacağını bilməzdən bir neçə addım atdı və özünü itirdi. Fikirləri əməllicə qarışmışdı, ayin duası eşq və şübhə içində əriyib gedirdi.

Maximanın nəfəsindən başqa səs, atdığı addımlardan başqa hərəkət yox idi. Qırmızı bir ipək yol kimi qıvrıla-qıvrıla Vezuviyə doğru getdi. Atdığı hər addım tanrılar tərəfindən də izlənməliydə ki, ay, sadəcə olaraq, Maximanın yolunu işıqlandırırırdı. Gecəyə aid olan bütün səslərlə birlikdə meh də kəsmişdi. Sanki Yupiter yer üzünə «Dur!» əmri vermişdi.

– Mən Pompeyəm! Qucağımı açdığım bu insanlar gecənin uğursuz səssizliyində Vezuvidən nə istəyir, eşqimin alovu indiyə qədər kimə zərər verdi? Bu üzəndən tanrı Velovisi rahatsız eləmək də hardan çıxdı?

Maxima Vezuvi ilə qarşı-qarşıya qalanda gözlənənənin tam əksinə – əyilmədən, məğrur bir vəziyyətdə Vezuvinin ruhuna gözlərini dikərək baxırdı.

– Mən, Müqəddəs Maxima, tanrılarının tanrısı Yupiterə and olsun, bədənim və ruhum bundan sonra...

Meydandakı səssizliyin əksinə olaraq, rahibin ürəyində duyulan kar edəcək hayqırtı var idi.

– Mən, Müqəddəs Maxima, Tanrım Yupiterə and olsun ki, bədənim və ruhum Velovisin ulu vulkanı Vezuviyə aiddir.

Ardından başındakı tacı götürərək yerə qoydu.

Adamların hay-küyü qonşu şəhərdə belə eşidilə bilərdi. Maxima hər cür inancı alt-üst edərək sədaqət tacını Vezuvinin ayaqlarının yanına qoymuşdu.

– Mən Pompeyəm! Xeyr, xeyr! Tanrılar tanrısı Yupiter, bunu qəbul eləmə, eləyə bilməzsən! O mənimdi, sadəcə, mənim, mənə aiddir.

Gecənin sona çatdığını xəbər verən alqırmızı şəfəqlər göy üzünə yayılarkən çaşqınlıq içində qalan xalq meydanı tərk eləmədi. Vitanın qəlbi isə darmadağındı. Bu bəxşiş qəbul edilərsə, Yupiter Vezuvinin ruhuna yarıtanrı sifəti verəcəkdə.

Vezuvi isə: «Olacaqları bilirdim, eyni ayində onunla birlikdə iştirak elədim» deyirmiş kimi ağzından yüksələn duman və ardından da xəfif bir sarsıntı ilə olaylara daxil oldu. Adamlar bu sarsıntıdan sonra da meydanı tərk eləmədi.

Vaxt keçdikcə göy üzü eşqə səs vermiş kimi qırmızıya boyandı.

Maxima şəhərdə zəlzələlərin başladığı ilk andan etibarən Yupiterə yalvarır, vulkanı dayandırmasını istəyirdi. Belə bir gecədən sonra yuxusunda vulkanın bədənleşmiş halı ilə danışırdı. Vezuvi ona olan sevgisini, həsrətlə üreyinin necə çırpınmasını danışdı. Günlər keçdikcə yuxular da yetməz oldu. Birlikdə olmaq, sevginin bütün həzlərini birlikdə yaşamaq istəyirdilər. Gecələr uzun sürən yalvarışlarından sonra tanrı Amor ayin gecəsi istədiklərini qəbul elədi.

– Mən Pompeyəm! Xəyanətin ən böyüyü ilə qarşılaşdım, sinəm dəfələrlə bıçaqlandı, bəs eləmədi, xalqım da kürəyimdən vurdu. Mənsə, sadəcə, sevdim... Kimləsə paylaşmadım, için için, səssiz-səssiz sevdim... Bədənimdə yaşayan bu can içində yaşatdığı nə varsa, birlikdə son halına qovuşmalı və yerin yeddi qat dibinə gömülməlidir.

Ayin gecəsinin ardından Maxima və Vezuvi günlərlə eşq sərxoşluğu yaşayır, bütün şəhər də buna şahidlik eləyirdi.

Rahib Vita isə olanları qəbul eləmədi. Vitanın içini gəmirən, şüurunun zəhərləyən bu durum ruhunu da qaranlıq hala gətirmişdi.

O gün günortadan sonra Vezuvinin məbəddən çıxarkən gördü. Maximanın otağına getdi, ağı başında deyildi. Hirsə arxadan qucaqladı. Qarşılıq görməyincə canavara döndü, qaçmasına imkan vermədən yerə yıxdı. Bütün çaba və hayqırtılarına rəğmən, boğaraq öldürdü.

Eyni anda Vezuvi indiyə qədər heç eşidilməmiş bir səsə hayqırdı. Ardından vulkan püskürdü. Yerini altı üstünə gəldi. Sanki vulkan ayağa qalxmışdı, gurultu ilə yeriyirdi. Adamlar qaçmağa yer tapa bilmirdilər. Qayıqlarla dənizə çıxma bilənlər yüksək dalğaların zərbəsiylə alovlu lavalaların axdığı şəhərə doğru sürüklənirdi. Vulkanın saatlarla davam eləyən qəzəbinin ardınca sağ qalanlar da qazdan zəhərlənərək öldülər. Zəlzələdən sonra böyük, kiçik minlərcə alov topu kilometrərlə uzaqlara yağdı. Quduz olmuş ağzından çıxan küllər üç gün sonra şəhəri yer üzündən sildi.

– Mən Pompeyəm! Duamı qəbul eləyən Tanrı Orsusa and olsun! Üreyim Vezuvinin bağışlayana qədər həm özümü, həm də sirrimi minlərcə il qoruyub saxlayacağam.

– Və mən Pompeyəm! Səndən yenidən soruşuram, tək günahım sevməkdirmi?

(1) Pompey şəhəri eramızın 79-cu ilində Vezuvi vulkanının güclü püskürməsi nəticəsində sakinləri ilə birlikdə külün və lavanın altında qalıb məhv olmuşdur. 1713-cü ildə təsadüfən bu şəhərin qalıqları aşkar edilmiş və arxeoloqlar tərəfindən şəhər, demək olar ki, qalın vulkan külündən tamamilə təmizlənmişdir. Zəhərli qaz və isti külün təsiri ilə məhv olmuş canlıların qalıqları indiyədək qalmaqdadır. Hazırda Pompey şəhəri açıq hava altında qədim dövrün muzeyinə çevrilmişdir.

Çevirən: Aslan Quliyev